

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูษณชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูษณชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในการรับฟังการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูษณชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูษณชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในพื้นที่ตำบลน้ำร้อน อำเภอมืองตาก จังหวัดตาก จำนวน ๑๓,๐๕๗ คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง ๓๘๙ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๕ มีอายุระหว่าง ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๑๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑ มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๐ มีรายได้/เดือน ๑๐,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๕ ชอบฟังเพลงธรรมะ จำนวน ๑๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕

๕.๑.๒ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูรย์ชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูรย์ชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านผู้ส่ง (Source) พบว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูรย์ชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๙$)

๒) ด้านข้อมูลข่าวสาร (Message) พบว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูรย์ชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๗$)

๓) ด้านช่องทางในการส่ง (Channel) พบว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูรย์ชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๑๙$)

๔) ด้านช่องทางในการส่ง (Channel) พบว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูรย์ชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๗$)

๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสถานีวิฑูรย์ชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้/เดือน และรายการที่ชอบ เพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียด ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิฑูรย์ชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก แตกต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก แตกต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก แตกต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีรายได้/เดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก แตกต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีระดับรายการที่ชอบต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก แตกต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

๕.๑.๔ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก” ในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะซึ่งจำแนกเป็น รายด้านได้ดังนี้

ด้านผู้ส่ง (source) พบว่าผู้ส่งไม่เข้าใจศัพท์ทางพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่ในชุมชน ผู้ส่งสารหา ขาดการหาข้อธรรมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้าสถานการณ์สังคมปัจจุบัน และขาดผู้จัดรายการที่หลากหลายแนว เช่นผู้จัดที่ให้ความรู้เด็กและเยาวชน ผู้จัดรายการที่ให้ความรู้กับผู้ใหญ่

ด้านข้อมูลข่าวสาร (message) พบว่าขาดความต่อเนื่องของเนื้อในการให้ข้อมูลข่าวสาร ขาดเนื้อหาที่ทันสมัย และเข้ากับสังคมปัจจุบัน และขาดเนื้อหาที่สร้างความสนใจ การใช้วิธีการสนทนา

ด้านช่องทางในการส่ง (Channel) พบว่าช่องทางการส่งสารยังไม่ทันสมัยไม่ครอบคลุม การส่งสัญญาณขาดๆ หายๆ บางครั้งฟังไม่ชัด และขาดความหลากหลายในการรับฟัง

ด้านผู้รับ (Receiver) พบว่าขาดช่วงเวลาในการรับฟังรายการดีๆ ให้ต่อเนื่อง ขาดความเข้าใจคำศัพท์บางคำทางศาสนา การเปิดเพลง หรือดนตรีในการขึ้นรายการน้อยไป

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก จำแนกเป็น รายด้านได้ดังนี้

ด้านผู้ส่ง (source) พบว่าควรเปิดโอกาสหรือให้มีเวลาได้สอบถามในช่วงท้ายรายการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ควรให้ผู้จัดรายการหาข้อมูลสังคมปัจจุบันและนำธรรมะที่เหมาะสมมาสอน ควบคู่จะได้นำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และควรหาผู้จัดรายการเพิ่มจะได้ฟังหลากหลายแบบและให้เหมาะแก่ผู้ฟังแต่ละวัย

ด้านข้อมูลข่าวสาร (message) พบว่าควรใช้บทวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น ควรหาเนื้อหาที่มีต่อเนื่องจนจบจะได้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่นถ้าเป็นเทศน์อันสงฆ์ก็ให้ครบทั้งห้าข้อไม่ใช่ข้อใดข้อหนึ่งจะทำให้เข้าใจยิ่งขึ้น และควรติดตามสถานการณ์ปัจจุบันของสังคมแล้วนำธรรมะมาแทรกสอนจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เลย

ด้านช่องทางในการส่ง (Channel) พบว่าควรจัดหาอุปกรณ์ในการส่งสัญญาณให้ได้มาตรฐาน ควรมีการจัดทำวิทยุออนไลน์เพื่อจะได้ฟังผ่านทางอินเทอร์เน็ต และควรมีการบันทึกรายการไว้เพื่อสามารถรับชมย้อนหลัง

ด้านผู้รับ (Receiver) พบว่าควรจัดทำรายการบันทึกการไว้เพื่อนำมาฟังย้อนหลัง ควรเปิดเพลงหรือดนตรีธรรมะเพิ่มขึ้นจะทำให้ที่น่าฟังและผ่อนคลาย และควรจัดรายการประยุกต์เอาธรรมะมาสอนเยาวชนให้ทันกับเยาวชนสมัยแห่งโลกออนไลน์หรือหาเยาวชนจิตอาสาจัดทำรายการเพื่อจะได้เกิดแรงจูงใจให้เด็กหรือเยาวชนฟังรายการ

๕.๑.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ด้านผู้ส่ง (Source) พบว่าผู้จัดรายการนั้นจะต้องมีความเที่ยงตรง เป็นสัมมาทิฐิ ไม่เอนไปซ้ายไปขวา ไม่มีอคติใดๆ ต่อการนำเสนอข่าวสาร และเผยแพร่ทางศาสนา ต้องเป็นผู้ที่เสนอข่าวอย่างมีการสร้างสรรค์ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟัง จะเป็นเรื่องของการปลุกกระตือรือร้นหรือช่วยผู้เป็นฝักเป็นฝ่าย ควรจะสร้างสรรค์และให้เขามีแนวคิดในการน้อมนำเอาไปปฏิบัติ คำพูดต่างๆ ควรจะเป็นคำพูดที่เป็นปียวาจาต่อผู้ฟังแล้วสบายหูสบายใจของคนฟัง และต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ และเป็นผู้ที่คอยค้นคว้าหาวัตถุดิบ และข้อมูลต่างๆ มาเสริมอยู่เรื่อยๆ ไม่เป็นคนอยู่นิ่ง จะต้องเป็นคนชอบค้นคว้าข้อมูลที่ได้นั้นสามารถอ้างอิงและสืบค้นได้ และเป็นข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง

ด้านข้อมูลข่าวสาร (Message) พบว่าข่าวสารที่เผยแพร่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไปนั้นสามารถน้อมนำเอาไปเป็นหลักในการปฏิบัติในการที่จะดำรงตนให้อยู่ในสังคมได้ส่วนหนึ่งในส่วนของผู้ฟัง ในส่วนของสังคมให้รู้ความเคลื่อนไหวในพระพุทธศาสนาในชุมชน ควรจะปฏิบัติตนอย่างไรในกิจวัตร กิจกรรมต่างๆ ที่ทางวัด ทางชุมชน จะได้นำบุคคลเหล่านั้นมารวมกิจกรรม จะมีการไหว้พระ สวดมนต์ มีการประชุม เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันเข้าปฏิบัติธรรม ถือข่าวสารเหล่านี้ ถ้าเราเผยแพร่ออกไปคนที่เขาได้รับข่าวสาร เขาอาจจะมีความเห็นทางเลือกที่นั่นที่นี้มีการปฏิบัติเขาก็จะมาร่วมปฏิบัติธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และอีกประการหนึ่งที่ข่าวสารข้อมูลที่เผยแพร่ออกไปนั้นทำได้อย่างนี้ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อสถานีวิฑูรย์ชุมชน ก็เป็นอีกสถานีวิฑูรย์หนึ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาของเราด้วย

ด้านช่องทางในการส่ง (Channel) พบว่าในปัจจุบันนี้มีวิวัฒนาการที่มันเจริญมากมาย โดยปกติที่เราใช้กันอยู่ก็คือวิทยุ ซึ่งเป็นของที่มีอยู่ประจำบ้าน อาจจะมีรถติดบ้าง แต่ว่าที่สำคัญที่สุด

ในวันนี้คืออินเทอร์เน็ต ช่องทางนี้ถือว่าสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ ทางโลกของโซเชียลเป็นมือถือ เป็นข่าวสารทางไอจีและอื่นๆ สามารถที่จะเอาไปใช้ส่งข้อมูลให้กับผู้ฟังพระพุทธศาสนา ที่เราคิดว่าน่าจะเกิดประโยชน์ต่อผู้ฟังเหล่านั้นได้ ก็จะทำให้เกิดผลในทางเผยแผ่ทำให้ถึงมือถึงตัวของผู้ฟังอย่างใกล้ชิด ติดตัวไปตลอด และน่าจะเพิ่มส่วนที่เป็นพัฒนาการโดยเฉพาะมือถือ ที่มี Line มี Wifi ฯลฯ และสามารถที่จะสืบค้นได้ทั้งยังสะดวกในการรับฟังข่าวสารทางพระพุทธศาสนาได้อย่างต่อเนื่อง

ด้านผู้รับ (Receiver) พบว่าจะต้องมีเป้าหมายการจะทำอะไรต้องมีเป้าหมาย ซึ่งเป้าหมายของเราจะต้องแบ่งวัยในการรับฟังได้ ๔ วัย คือ เด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน วัยชรา ฉะนั้นในแต่ละวัย ถ้าเราสามารถที่ใช้ในช่วงวัยในการนำเสนอ หรือเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปให้ถูกวัยถูกเวลา เราก็จะได้ผู้ฟังที่ตรงกับกาเผยแผ่ เช่น คนเฒ่าคนแก่ชอบตื่นตอนเช้า ตี ๒ - ๓ นอนดึกตื่นเช้าเราก็เอาธรรมาเผยแผ่ให้ท่าน มีการฟังธรรม สวดมนต์ ไหว้พระ บุคคลเหล่านี้จะได้รับข่าวสารข้อมูล อย่างเช่น เด็ก วัยรุ่นหยุดเรียนวันเสาร์-อาทิตย์ ในช่วงหน้าทีวี เราอาจจะมึธรรมของส่วนที่ทีวีบ้าง ทางวิทยุบ้าง วันเสาร์-อาทิตย์จะมีนิทานธรรม ในช่วงเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งเด็กๆเหล่านี้หยุดอยู่บ้านไม่ได้ไปเรียนหนังสือ เด็กก็จะได้รับฟังนิทานธรรมที่เป็นเรื่องที่มีประโยชน์และเหมาะสมแก่วัย ใส่ส่วนของวัยรุ่นในวัยเรียนระดับมัธยมศึกษา หรือระดับมหาลัย ก็ขอเวลาช่วงที่เขาพัก ซึ่งเป็นช่วงพักกลางวัน ๑ ชั่วโมง ในช่วงเวลานั้นสามารถส่งข่าวสารหรือธรรม หลักธรรมคำสั่งสอนไปติดตามเครื่องขยายเสียงวิทยุทางโรงเรียน ขอความร่วมมือจากทางโรงเรียนช่วยเปิดธรรมะที่มีหลักธรรมคำสั่งสอนไปยังผู้รับฟัง และในส่วนของวัยทำงาน หลังจากเสร็จภารกิจจากการทำงาน กลับมาบ้านแล้วกินข้าว อาบน้ำ ก่อนเข้านอน ในช่วงก่อนเข้านอนถ้านอนไม่หลับก็มารับฟังธรรมะสักพักก่อนที่จะนอนตื่นขึ้นมาก็จะทำงานต่อ และถ้าเราใช้ช่วงเวลาที่เหมาะสมในแต่ละช่วงได้ตรงกับผู้ฟังเราก็จะได้รับประโยชน์ทั้งฝ่ายผู้รับฟังและข้อมูลข่าวสารที่เราส่งไปก็จะเป็นประโยชน์ แต่ตัวเราด้วย และก็เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ได้ผล

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก” โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ น่าสนใจ และนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวม

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก ซึ่งเป็นประเด็นจากข้อคำถามในแบบสอบถาม ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธรรมรัฐ ศิริเจริญ** ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้ฟังที่มีต่อสถานีวิทยุ กระจายเสียงองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย รายการอีซี FM ๑๐๑.๕” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ฟังเป็นพนักงานในบริษัทเอกชนและเป็นแฟนรายการที่ติดตามฟังเป็นประจำและฟังอย่างต่อเนื่องโดยเน้นฟังบทเพลงเพื่อความบันเทิงและสาระที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง และมีข้อเสนอแนะดังนี้ ไม่ควรเน้นโฆษณาสินค้ามากเกินไป ไม่ควรตอบรับหรือสื่อสารกับกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ เป็นกันเองกับผู้ฟัง ควรพูดเมื่อเพลงจบแล้ว และควรจะมีการอธิบายความหมายของเพลงเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในเพลงมากขึ้น ไม่ควรนำเสนอสาระที่ยาวเกินไป ควรเป็นเนื้อหาที่ทันสมัย เช่น ข่าวประจำวัน เหตุการณ์น่าสนใจและเนื้อหากการดูแลสุขภาพ สถานที่ท่องเที่ยว ธรรมะและข้อคิดต่างๆ ควรผลิตข่าวต้นชั่วโมงเอง แกะไขสัญญาณให้มีความชัดเจนอย่างสม่ำเสมอ ควรเสนอในวันสุดสัปดาห์ให้ต่างจากวันทำงานและให้มีการสัมภาษณ์ศิลปินนักร้องและผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีเพิ่มขึ้น^๑

๕.๒.๒ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก จำแนกเป็นรายด้าน

๑) ด้านผู้ส่ง (Source) พบว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก โดยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ผู้ดำเนินรายการใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสม ผู้ดำเนินรายการพูดให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย ผู้ดำเนินรายการมีน้ำเสียงไพเราะน่าฟัง และผู้ดำเนินรายการมีความรู้ความเข้าใจสามารถตอบข้อซักถามได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชนิษฐา จิตแสง** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของรายการเรดิโอโนฟร้อบเบิ้ลต่อการพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษของผู้ฟัง” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ฟังส่วนใหญ่ นำความรู้และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษไปใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง และผู้ฟังส่วนใหญ่เลือกที่จะเป็นผู้ฟังเพียงอย่างเดียว เพราะโอกาสในการสื่อสารสองทางกับทางรายการมีจำกัด ดังนั้น รายการควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่สามารถตอบโต้ได้ทันที

^๑ ธรรมรัฐ ศิริเจริญ, สื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย รายการอีซี เอฟเอ็ม ๑๐๑.๕, วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารสื่อสารมวลชน), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒)

และเพิ่มโอกาสให้ผู้ฟังได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางรายการได้มากขึ้นนอกเหนือจากการใช้โทรศัพท์ และ
ควรปรับปรุงเนื้อหาที่น่าสนใจให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้ฟังได้มากขึ้น^๒

๒) ด้านข้อมูลข่าวสาร (Message) พบว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุ
ชุมชนวัดเนินมะคึกนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่มีความชัดเจนของเนื้อหาและสอดคล้อง
กับสถานการณ์ปัจจุบัน เนื้อหาที่ชัดเจนมีความต่อเนื่องกันเป็นอย่างดีและถูกต้องเป็นจริง มีเนื้อหา
สาระสำคัญและความละเอียดชัดเจนเหมาะสม และแหล่งที่มาของเนื้อหามีความชัดเจนเชื่อถือได้ ซึ่ง
สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระศรีอริยะ ปียสโล** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารและรูปแบบ
วิทยุกระจายเสียงที่เหมาะสมในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของวิทยุชุมชน วัดสามพราน
จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า รายการที่เหมาะสมได้แก่รายการเพลง รายการสนทนาปัญหาเยาวชน
และรายการละครที่สอดแทรกธรรมะ คุณธรรม ศีลธรรมและคติเตือนใจ ส่วนผู้จัดรายการนั้นต้องมี
ภาพลักษณ์ที่ดี มีความประพฤติดีเป็นแบบอย่าง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรู้ดีในเรื่องธรรมะ ใช้ภาษา
ถูกต้อง พูดจาไพเราะ พูดชัดเจน มีลีลาการจัดรายการธรรมให้สนุกสนาน มีเนื้อหาที่กะทัดรัด แต่ได้
ใจความเปิดโอกาสให้มีการถามตอบปัญหาธรรมะอย่างต่อเนื่อง”

๓) ด้านช่องทางการส่ง (Channel) พบว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุ
ชุมชนวัดเนินมะคึกนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก ๒ ข้อ ปานกลาง ๑ ข้อ และน้อย ๑ ข้อ ได้แก่มี
การรับฟังทางสถานีวิทยุโดยตรง มีการรับฟังวิทยุทางโทรศัพท์มือถือ มีการรับฟังทางวิทยุติดรถยนต์
และมีการรับฟังทางหอกระจายข่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **รัชนิวรรณ ทรัพย์รุ่งเรือง** ได้วิจัย
เรื่อง “ความต้องการรูปแบบรายการวิทยุการเกษตร ม.ก. บางเขน : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ฟังที่มี
จุดหมายติดต่อเข้ามาในรายการช่วยคิดช่วยทำ” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบรายการวิทยุ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชื่อรายการช่วยคิดช่วยทำว่าหมายถึงวิธีการ การนำเสนอเนื้อหาของ
รายการวิทยุทางการเกษตรของสถานีวิทยุ ม.ก. บางเขน อันประกอบด้วย รูปแบบพูดคุยกับผู้ฟัง

^๒ ษนิษฐา จิตแสง, บทบาทของรายการเรดิโอโนพริอบเบิ้ลต่อการพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้
ภาษาอังกฤษของผู้ฟัง, **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

^๓ พระศรีอริยะ ปียสโล, การบริหารและรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงที่เหมาะสมในการเผยแพร่
พระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของวิทยุชุมชน วัดสามพราน จังหวัดนครปฐม, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**,
(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

รูปแบบการสนทนา รูปแบบสัมภาษณ์ รูปแบบอภิปราย รูปแบบข่าวสรุปบรรยายเหตุการณ์ รูปตอบปัญหา รูปแบบบทความวิทยุ^๔

๔) ด้านผู้รับ (Receiver) พบว่าการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ผู้ที่ได้รับฟังเกิดความรู้ และความคิดที่ดีนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้รับข่าวสารอย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ เกิดความสุขและเพลิดเพลิน และทำให้เกิดปัญหาในการแก้ไขปัญหาวีชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุธิดา อภิโชคเจริณชัย** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน เกาะเกร็ด” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและเนื้อหารายการขอสถานีวิทยุชุมชนเกาะเกร็ดอยู่ภายใต้การกำหนดโดยที่ประชุมคณะกรรมการภายใต้กรอบนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ ทางสถานีไม่มี การกำหนดเนื้อหาในบทวิทยุแบบตายตัวจะให้แนวทางในการนำเสนอเนื้อหากับผู้ดำเนินรายการและเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน แหล่งข้อมูลของสถานีวิทยุชุมชนเกาะเกร็ด มาจาก คนในชุมชน และหน่วยงานรัฐ เนื้อหารายการบันเทิงปรากฏสูงสุด คิดเป็น ๕๑% และรูปแบบ รายการ เพลงและพุดคุยปรากฏสูงสุด คิดเป็น ๕๙% ผลจากการสำรวจพบว่า ผู้ฟังวิทยุชุมชน เกาะเกร็ดมีจำนวน ๖๗% ได้รับประโยชน์ในระดับมาก ประโยชน์ที่ได้รับมากที่สุดคือ วิทยุชุมชน ทำให้ไม่เหงา ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ฟังโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในระดับ การเป็นผู้ฟังมากที่สุด^๕

๕.๒.๓ การอภิปรายผลตามสมมติฐาน

ผลตามสมมติฐานการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก โดยจำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จากการศึกษาเปรียบเทียบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอมือง จังหวัดตาก โดยจำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนประชาชนที่มีอายุ และรายการที่ชอบต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐาน เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปราย ดังนี้

^๔รัชนิวรรณ ทรัพย์รุ่งเรือง, ความต้องการรูปแบบรายการวิทยุการเกษตร ม.ก.บางเขน : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ฟังที่มีจุดหมายติดต่อเข้ามาในรายการช่วยคิดช่วยทำ, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

^๕สุธิดา อภิโชคเจริณชัย, “การบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนเกาะเกร็ด”, **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

๑) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้/เดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิฑูษณชุมชนวัดเนินมะคึกนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระอธิการสมชาย สมชาโต** ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^๖

๒) ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ และรายการที่ชอบต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิฑูษณชุมชนวัดเนินมะคึกนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูสันติธรรมาภีรัต (บุญชัย สนติกโร)** ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^๗

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิฑูษณชุมชนวัดเนินมะคึกนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

๑) ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาสถานีวิฑูษณชุมชน ในกว้างและแพร่หลาย

๒) ภาครัฐควรสนับสนุนการจัดรายการที่สอนธรรมะได้หลากหลายมานำเสนอในหลายๆ

รูปแบบ

^๖พระอธิการสมชาย สมชาโต, “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

^๗พระครูสันติธรรมาภีรัต (บุญชัย สนติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๓) ภาครัฐควรจัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดรายการมาอบรมเพื่อเพิ่มเทคนิคการนำเสนอเนื้อหาในการเผยแพร่ธรรมะที่น่าสนใจ ให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

๑) สถานีวิทยุควรมีจัดผังรายการมีกำหนดวันเวลาในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนและเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา ตามรูปแบบรายการที่ได้วางแผนไว้ เพื่อผู้รับสารหรือผู้ฟังรายการวิทยุมีโอกาสได้รับฟังในช่วงเวลาเหมาะสมกับกิจกรรมและวิถีของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

๒) สถานีวิทยุจึงควรหารายการที่สอนธรรมะได้หลากหลายมานำเสนอในหลายๆ รูปแบบ เพื่อให้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายและสามารถเข้าถึงผู้ฟังทุกเพศทุกวัย ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน

๓) สถานียังต้องมุ่งมั่นในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอยู่เสมอ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้ฟังเป็นหลักรายการที่มีเนื้อหาหลากหลาย มีเทคนิคนำเสนอเนื้อหาในการเผยแพร่ธรรมะที่น่าสนใจผู้ฟังได้รับประโยชน์และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสอดแทรกความบันเทิงในรายการต่างๆ อีกด้วย

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางสถานีวิทยุชุมชนวัดเนินมะคึกวนาราม ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาความต้องการในการฟังของผู้ฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแสงธรรมส่องใจ จังหวัดตาก ว่ายังมีรายการใดที่ผู้ฟังอยากให้สถานีจัดรายการเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้เข้าถึงผู้ฟังได้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น

๒) ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดรายการของผู้จัดรายการสถานีวิทยุกระจายเสียงแสงธรรมส่องใจ จังหวัดตาก เพื่อที่จะได้ทราบปัญหาและอุปสรรคในระหว่างการจัดรายการ ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาการจัดรายการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้

๓) ควรศึกษากลยุทธ์ในการบริหารงานสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ประสบความสำเร็จเพื่อที่จะได้นำกลยุทธ์นั้นมาพัฒนาสถานีวิทยุกระจายเสียงแสงธรรมส่องใจ จังหวัดตาก ให้มีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพในอนาคต